

■ Валянцінкай

ЗОЛАТА ХРЫЗАНТЭМ

...Пасля разводу бацькоў радні ў гэ-тага дзіцяці амаль не засталася: ма-ма ды адна бабуля. Шматлікія цёткі і дзядзькі, стрыечныя брацікі і сяст-рычкі, а галоўнае, другая бабуля і тата засталіся ў мінулым. Мама не хацела бачыцца з імі і рабіла ўсё, каб не бачы-лася дачка. Малая спачатку плакала: па некалькі разоў на дні пыталася, дзе ж яе тата, чаму ён не ідзе дадому і калі ўжо скончыцца тая камандзіроўка?..

А бацька — як потым дазналася — ні-куды не ездзіў, ён побач быў, што вечар хадзіў пад вокнамі, прывозіў ёй падарун-кі, угаворваў былію жонку дазволіць су-стрэчы, «купляў» у яе ж спатканні (хоць зрэдку), хадзіў у суды. А ўрэшце — ста-міўся і здаўся. Вырасціў: падрасце дзіця і, дасць Бог, усё зразумее.

Хутка падрасло. Цяпер — спрабуе зразумець.

Надоечы ўпершыню ў дарослым жыцці да другой бабулі з'ездзіла: баць-ка папрасіў, каб лекі завезла.

Першая думка была — адмовіцца, сказаць, што лепш бы некалі разам, бо яна ж сто гадоў той бабулі не бачыла, не помніла, дзе жыве. Да таго ж — гэта ўвось, у вёску.

А з іншага боку... Уявіла бабулю — хворую, якой даўно ўжо не 40, і не на жарт спужалася: згадзілася везці лекі (тым больш што бацька і машыну да-ваў...). Значыць, яна тады мігам — ту-ды і назад.

...Бабуля, нягледзячы на хворобу, су-стрэла яе ля весніцы. Заплакала, моцна абняла, за руку — нібы не верачы, што трымае, ці баючыся, што тая вырвец-ца, — павяла ў сваю хату. Прыняла ад унучкі гасцінцы ды лекі, прыціснула іх да грудзей і, здаецца, не міргаючы гля-дзела, як яе гасця выглядае, як распра-наецца, як папраўляе прычоску.

Потым — стала паказваць дом. Найперш павяла ў прасторную залу, дзе па-ранейшаму («Усё, як тады!» — прызнала ўнучка) столь падпіралі рага-тыя фікусы і горы падушак (большыя, меншыя, зверху маленькія) у вышытых навалочках, дзе на покуці виселі абра-зы, а на сценах — партрэты сваякоў.

Аднак расказваць пра іх бабуля не стала: запрасіла на кухню, пасадзіла за стол, кінула частаваць яе «ўсім сваім» (толькі што адкінутым твараж-ком, кумпачком, аладкамі, духмянай гарбузовай кашай і гарбатай) і распыт-ваць пра жыццё.

Пакуль гасця раскавала ды кашта-вала, на дварэ пакрысе цягнула.

— Мне ж пара, — спыхалася рап-там унучка.

— Божухна, куды? — спужала-ся гаспадыня. — Як быццам, у хаце месца няма!.. Ёй трэба лыццё, на ноч глядзячы... Навошта? Дзеці ж дома не плачуць?

— Не, — усміхнулася ўнучка.

— Значыць, заставіць. Маме па-звоніш, скажаш, што заўтра прыедзеш. А сёння — пабудзь яшчэ, мы з табой хоць пасядзім, пагутарым, я табе пра ўсіх раскажу, а потым — дом жа вялікі, пакояў шмат. Я табе ў зале паслала, як некалі, помніш?

Той шырокі ложак пад фікусам унуч-ка, вядома ж, помніла: яны з мамай спалі на ім, а раніцай з'яўляўся тата і пачынаў будзіць сваіх «спячых прыгажунь».

Яны яшчэ доўга дурэлі тады, смяляся, але ж гэта было даўно, у дзяцінстве.

Цяпер жа тая «малая», прывыкая да цяпла, дрэнна уяўляла, як у зале раздзецца (там халаднавата), як по-тым легчы і як, калі спатрэбіцца, ноччу ўстаць?!

...Яшчэ і з-за гэтага яны з бабуляй доўга сядзелі на канапцы ў кухні, грыз-лі гарбузікі, глядзелі картачкі, размаў-лялі. Не заўважылі, што час праляцеў: 12 ночы, трэба ж класціся спаць!

Пайшлі ў залу. З таго «стога» ўнуч-ка выбрала сабе падушку.

— Потым дамоў яе забярэш... На памяць, — сказала бабуля. — І вось гэту кашульку з сабою возьмеш. Не бойся — новенькая. Для цябе купіла. І зранку да печкі павесіла, каб цёплень-кая была. Так што адзявай, дзіцятка, і дабранач табе.

Пакінуўшы гэта пажаданне, гаспа-дыня сышла ў бакоўку, унучка заста-лася ў зале. Спеха, бо зябка (бабуля казалі, што не любіць лішняга цяпла — ёй трэба, каб халаднавата было), раз-дзелася, мігам ускінула на сябе кашу-лю — сіганула пад коўдру і сама сабе не паверыла: там было... цёпла, мякка, утульна. «Пад бокам, мусіць, нейкая пярына? А зверху — пуховая коўдра ці што?» — сама ў сябе папыталася гасця і адказаць не паспела, бо тут жа (абы галава да падушкі) правалілася ў сон — салодкі, глыбокі, моцны...

Прачнулася ці не ў тым ж 12. Дня. Носам злавіла водар бліноў, пачула, як на кухні паляпае патэльня, патра-пала за вушы соннага катка, што ўсю ноч, відаць, «пільнаваў» яе сон, гучна — аж ложка зарыпеў — пацягнулася.

— Ну, ці выпалася, золатка маё? — з кухні спытала бабуля.

— Ой, як ніколі ў жыцці!.. Зараз, здаецца, горы звярну!

— Давай, даражэнькая! На чарзе аж тры штукі.

Праз адчыненныя дзверы ўнучка і са-праўды ўбачыла стол з ладнай горкай бліноў, з поўнымі (з коптурам) міскамі

масла і тварагу, са слоічкамі смятаны і варэнняў на выбар...

— Слухай, бабуля, а ты не хочаш свой бізнес адкрыць? — спытала ўнуч-ка хвілін праз колькі займаючы месца на канапцы.

— Гэта ж які?

— Ды звычайны: за кожную ноч на тваёй пярыне ды пад гэткай коўдрай неблагія грошы можна ўзяць... А калі яшчэ і са снеданнем...

— Як гэта?

— Ды ўсё проста: даём аб'яву, ча-лавек прыязджае...

— А дзіцятка маё, — не даслухала яе бабуля, — ды пабойся Бога! Як жа гэта — чалавек да мяне прыязджае, а я з яго грошы бяру?!

— Ну вось, — засмяялася ўнучка, — не лёс мне рэкламай зарабіць! «На-крыўся» наш бізнес так і не адкрыўшы-ся... А можна было б закруціць...

— Ты еш давай ды зараз шалік за-кручай: пойдзем з табой ў сад, насып-лем у багажнік найлепшых яблыкаў, да-дому завязем, сваіх пачастуеш. А гор-шыя, калі хочаш, кароўцы занясем...

Уразіў унучку той сад — вялізны, стары, яшчэ прадзедаў.

Спадалася з далонькі карміць ка-рову і накрываць пад вокнамі ружы...

А найбольш, відаць, усміхацца лю-дзям, следам за бабуляй казачь ім, што яна і сапраўды Мішавя дачка, што прыехала вось — нарэшце...

Дамой ад'язджала толькі пад вечар і музыку гэты раз не ўключала — зу-сім: успамінала бабулін дом, іх раз-мовы і сад, дыхала водарам жоўтых хрызантэм, што ляжалі побач, час ад часу азіралася на задняе сядзенне, дзе ўзвышалася бабуліна падушка, і міжволі ўспамінала бацькава: «У вё-ску з'ездзіў, як у лясно схадзіў, — да наступнай чысты».

Парушаць гэту чысціню дачцэ не 'хацелася. Да таго ж яе ўсю дарогу да горада не адпускала балючае адчу-ванне, што некалі, гадоў з 15 таму, яе страшэнна абкаралі. І толькі цяпер тое дабро пачынаюць вяртаць — золатам хрызантэм.

Валянціна ДОЎНАР.
dounar@vziazda.by

■ Неасабісты суб'ектыў

Зацярушанае
восеньскім
снегам

Што засталася недапісаным

у артыкуле дзевятнаццацігадовай даўнасці

Я вельмі не люблю ранні восеньскі снег. Зусім не таму, што ён падобны на няспраўджаны надзеі — пасля радаснага свет-лага прадчування застаецца мокрая брудная рэчаіснасць. І не таму, што шкада залатых бяроз, якія не паспелі скінуць лісце, і крамяных яблыкаў у садзе, якія, здаецца, яшчэ больш чырванюць ад нечаканай халоднай навалы. Прычына тут зусім іншая, і мае, так бы мовіць, абсалютна чалавечы характар.

Я нават памятаю дакладную дату, калі гэта мая нелюбоў пачала-ся. 31 кастрычніка 1997 года. Цэлы дзень тады давалося трэсціся ў дарозе, вяртаючыся з камандзіроўкі. Спачатку ў халодным дызеле з Быхава да Магілёва, пасля ў гэтым самым халодным «каруссе» з Магілёва на Мінск. Увесь час на шыбы ляпіўся густы снег, паволь-на спаўзаў па іх, пакідаючы брудныя пісагі. Усё вакол было белае, і толькі бярозавыя гаі на пагорках упарта свяціліся з-пад снегу яркімі паходнямі...

Было прыгожа і светла, але ўсе гэтыя краявіды праносіліся міма і бадай ўпершыню ў жыцці не краналі душу аніяк. З галавы не ішло пачутае і ўбачанае ў невялікай аднапакаёўцы на ўскраіне Быхава, што мелася стаць тэмай для матэрыялу. Упершыню ў жыцці я тады сутыкнулася з такім перакручаным чалавечым лёсам, з такой нявы-плаканай чалавечай тугой.

НАВАТ сёння, праз дзевятнаццаць гадоў, мне не трэба гартыць падшыўку, каб успомніць, як звалі тую маю геранію. Яе імя — Ганна Вікенцеўна Драўлягіс-Палеўская. Маленькая худзенькая бабуля ў зацярушанай кофце і акулерах з адной паламанай дужкай. Ёй тады было 84 гады. У яе кватэры амаль не было мэблі, туды амаль ніколі не заходзілі людзі, толькі сацыяльныя работнікі, бабуля была самотная і адзінокая — у яе тут не было ніводнай роднай душы.

Падчас вайны яе разам з іншымі маладымі людзьмі з Рудзенска паганялі на прымусовыя работы ў Германію. Вызвалілі іх амерыкан-цы, і, па маладой дурноце, яна апынулася сярод соцен мігрантаў за акіянам. Не ведаючы мовы, не маючы знаёмых, сэрбанула там чужынскага «шчасця» напоўніцу. Пасля, здавалася, лёс змільсціўся: сустрэлася з гэтым самым разгубленым і адзінокім (ён трапіў у нямецкі лагер з Украіны, адтуль — гэтак жа, як і яна, — у Амерыку). Пабраліся шлюмак, пераехалі ў Канаду, нарадзілі хлопчыка — поз-няе, доўгачаканае, любімае дзіця. Здавалася б, што яшчэ трэба? Але ёй вельмі хацелася дадому, праведаць старэнькую маці, якая дажывала свой век у Быхаве. Якраз была «адліга», і Ганна, без асаблівых праблем атрымаўшы візу, пакінуўшы сямігадовага сына на мужа, паехала ў сваё падарожжа, якое зацягнулася на ўсё ас-татняе жыццё.

Бо пакуль яна займалася ў Быхаве афармленнем патрэбных дакументаў, пакуль разбіралася з матуліным пакойчыкам у бараку (маці памерла за некалькі дзён да яе прыезду), грывіну карыбскі крызіс, «жалезны занавес» зноў з грукатам шчыльна зачыніўся. Ган-ну, былію савецкую грамадзянку, з краіны проста не выпусцілі. Яна абабіла ўсе парогі, ездзіла нават у Маскву, але нічога не дабілася. Так і засталася ў тым бараку без грошай, без знаёмых, без сваякоў. Без сувязі з роднымі за акіянам — яе пісьмы ім не даходзілі, адзі-нае пісьмо адтуль, якое атрымала праз пяць ці шэсць гадоў пасля ад'езду, было ад адваката — ён паведамляў аб намеры мужа раз-весціся. Дні, месяцы, гады ператварыліся ў суцэльныя шэры змрок. Памерці ў галечы ёй не далі — з наступленнем узросту сталі плаціць мінімальную пенсію, калі зносілі барак — выдзелілі аднапакаёвы катшок у панельным доме. Сведчаннем аб тым, што сям'я не была прымроеным сном, у яе засталася толькі картачка сына, якую заў-сёды насіла з сабой...

КАЛІ прыйшла перабудова, калі стала магчымым даведацца пра лёс родных людзей, ёй было ўжо за семдзесят, і не было ўжо ні сіл, ні здароўя, ні ўяўлення, што і як рабіць, з чаго пачынаць. Навакольныя лічылі яе «шпіёнкай», у кватэры не было тэлевізара — адкуль ёй было ведаць? Ужо ў 97-м мой калега пазнаёміўся з гэтай бабуляй зусім выпадкова. Пачуўшы яе гісторыю, спачатку не паверыў, пасля паглядзеў фота, дакументы — і жажнуўся. Патэле-фановаў мне: «Слухай, тут такая тэма ёсць!»

Тады мой артыкул і праўда пахвалілі, як вельмі ўдалы. Мы спра-бавалі дапамагчы Ганне Вікенцеўне — пачалі шукаць яе дарослага сына. І — знайшлі, але атрымалася не помач, а немач. Мужчына аказаўся паталагічна пакрыўджаным на маці, якая, як лічыў, кіну-ла яго малага (зрэшты, а як ён мог лічыць яшчэ?). Да таго ж быў ён нетрадыцыйнай арыентацыі, не меў у Амерыцы нават уласна-га жылля — пераязджаў са сваім бойфрэндам па краіне ў нейкім трэйлеры... Яшчэ адзін пакручаны лёс — і больш нічога. Пра тое, каб забраць маці да сябе ці проста прыехаць яе праведаць, — не было нават гаворкі...

Ганна Вікенцеўна так і не дачакалася. Я ўспамінаю яе кожны раз, калі ў кастрычніку ці на пачатку лістапада пачынае ісці ранні мокры снег, які я вельмі не люблю з таго часу, як з'ездзіла ў Быхаў і напі-сала той удалы матэрыял.

ПРАЎДА, не такі ён і ўдалы. Бо не напісала тады, па маладой дурноце, галоўнае. Пра тое, як лёс простых людзей залежыць ад тых, хто хоча ваяваць. Ад тых, хто хоча даказаць сваю пе-равагу на гэтым блакітным шарыку. Ад тых, хто не можа і не хоча зразумець, што жыццё кожнага асобна ўзятая чалавека — най-вялікшая і недакранальная каштоўнасць, і распараджацца ёй мае права толькі сам чалавек...

Зрэшты, паглядзела сёння выпуск навін па тэлебачанні, пабу-кала па Сеціве — і зразумела: з гэтымі высновамі я не спазнілася. Праўда, ні ад гэтага, ні ад таго, што першы падманлівы снег растаў і нават сонца прабліскае, лягчэй чамусьці не стала.

Алена ЛЯЎКОВІЧ. alena@vziazda.by

■ Святыні

У БАЦЬКОЎСКУЮ СУБОТУ

У Дзімітрыеўскую (бацькоўскую) суботу беларусы могуць пакланіцца правіцы (правай руцэ) вялікапа-кутніка Дзімітрыя Салунскага, у імя якога названа свята. У пятніцу вечарам сватыню прывозяць з Грэ-цыі ў Мінск, дзе яна прабудзе да 6 лістапада, а затым аб'едзе і іншыя беларускія гарады.

На думку протаіерэя Сергія ЛЕПІНА, старшыні Сінадаль-нага інфармацыйнага аддзела Беларускай праваслаўнай царквы, супадзенне, што мошчы гэтага святаго будуць зна-ходзіцца ў сталіцы менавіта ў дзень ушанавання яго памяці, дапамагае глыбей адчуць гістарычную сутнасць свята, а раз-зам з тым і сувязь з мноствам мінулых пакаленняў. «Бо наша Царква не толькі жывых, але і памерлых. Царква саборная, і аб'ядноўвае людзей усіх часоў», — лічыць айцец Сергій.

Старшыня Сінадальнага аддзела нагадаў аб гісторыі з'яўлення Дзімітрыеўскай суботы. Дзімітрый Данскі пасля бітвы на Куліковым полі (1380 год) у гонар упакаення ўсіх воінаў, якія загінулі, устанавіў згадваць іх у асобную суботу, якая прыходзілася акурата на суботу перад днём памяці свя-

тога Дзімітрыя Салунскага. З цягам часу гэта свята стала настолькі папулярным, што ў гэты дзень пачалі згадваць не толькі аб воінах, якія загінулі, але і аб усіх спачылых.

Правіцу велікамучаніка Дзімітрыя Салунскага дэлегацыя Эладскай Царквы даставіць у Свята-Духаў кафедральны са-бор Мінска, дзе яна будзе знаходзіцца да 14.00 6 лістапада. Сустрэчу мошчай узначаліць мітрапаліт Мінскі і Заслаўскі Павел, Патрыяршы Экзарх усяе Беларусі. Доступ да свя-тыні будзе адкрыты з 7.00 да 23.00. Пасля сталіцы правіца наведзе іншыя гарады Беларусі. У Бабруйску мошчы будуць даступныя для пакланення з 17.00 6 лістапада да 14.00 7 лістапада. Затым — у Полацку, у Спаса-Еўфрасіннеўскім манастыры з 19.00 7 лістапада да 15.00 8 лістапада. У Ві-цебску сустрэча мошчай адбудзецца 8 лістапада ў 19.30 ва Успенскім кафедральным саборы. А 9 лістапада ў 18.30 сватыню даставяць у Оршу, дзе яна будзе знаходзіцца да 12.00 10 лістапада.

Вераніка ПУСТАВІТ. pustavit@vziazda.by